

A kolozsvári unitárius főgimnázium régi keleti szőnyege.

Régi egyházvizsgálati jegyzőkönyveink a templomainkban többféle fajta szőnyeget emlegetnek. Leggyakrabban a *török* szőnyeg, néha a *székely* s ritkábban a *sváb* szőnyeg nevével találkozunk. A följegyzéskeből a szőnyegek rendeltetésére is lehet következtetni. Mindig a templomi padokon, főleg a patronusok vagy a pap székén, s néha az Úrasztalán, vagy a szószéken találjuk azokat. Első sorban kétségtelenül díszítő célt szolgáltak, de a padokban télen a hideg ellen is jó szolgálatot tettek.

Egy XVII. századi írónk, Frölich Dávid¹ megemlíti, hogy az erdélyi szászok, kiknél a templomokban a legtöbb szőnyeg maradt fenn napjainkra, azokat a templom földjébe temetett családtagjaik emlékére szokták a templomban elhelyezni.² A mi egyházvizsgálati jegyzőkönyveink ilyen célú szőnyegadományozásról nem tesznek említést, ellenben van olyan följegyzésünk, mely egyenesen megmondja, hogy az egyik adományozott szőnyeg úrvacsora osztáskor a patronus székét díszíti.³

Patronus adomány volt az a szőnyeg is, mely 1900-ig *nyárádszentlászlói* egyházközségünk templomában foglalt helyet, majd vétel útján a kolozsvári főgimnáziumunk történelmi és filológiai gyűjteményébe került. A szép szőnyeget itt több szakember megtekintette s az idén fölkerített Budapestre, az Iparművészeti Múzeum által rendezett szőnyegkiállításra. E kiállítás katalógusa 215. szám adja e műtárgyunk első szakszerű leírását, a következőleg;

„*Kétoszlopos szőnyeg*: Tükrében piros középmező, kétoldalt egy-egy csürlős díszű és kampós szélű oszlop, mindkét végén törtvonalú, alacsony boltívvel, kék boltmezőiben két oldalt szimmetriku-

¹ Medulla Geographiae practicae. Bártfa, 1639. Erdélyi részletét lefordítottam a Földrajzi Közlemények 1907-i évfolyamában a 2. füzetben.

² A megjegyzés Brassó városánál, hol a fekete-templomban ma is az erdélyi templomok közül a legtöbb szőnyeget találjuk együtt, a következő: „*Itt mellékesen megjegyzendő, hogy az erdélyiek az új sirokat kövek helyett nagyértékű török vagy perzsa szőnyegekkel takarják le.*”

³ Bölönben, az 1789 febr. 21-én tartott püspöki vizsgálat alkalmával. Itt akkor öt török szőnyeget sorol föl a vizsgálati jegyzőkönyv, melyek közül egyik 1652-ből való volt. Ezekről az 1828. ian. 24-én fölvetett vizsgálati jegyzőkönyv megjegyzi, hogy 1825-ben eladták; s 1828-ban már csak egy volt a prédikáló széken. Kolozsvárt 1675-ben 17 darab szőnyegünk volt. Ma egy sincs.

san sovány leveles és virágos ágakkal piros színben, fehér, fekete és sárga részletekkel. Keretsávjában barnássárga alapon szögletes és egyszerűsített rajzi heráti díszítés.

Csomószám: 1800. Hossza: 1'80 m. Szélessége: 1'22 m. Készítési helye és ideje: Kisászsia, XVII. század".⁴

Mivel a szőnyegre vonatkozó történeti adatok nincsenek közzétéve, azokat a katalógus nem használhatta föl. Annál inkább sietünk e hiány pótlásával, mert a szőnyegre egyházunknak majdnem kétszáz évre visszamenőleg vannak adatai s származása és története megáliciapításával értéke is nő.

A szőnyeget 1720 előtti följegyzéseink nem említik, ellenben a marosköri unitárius esperességnek vallásközönségünk levéltárában őrzött legrégebb jegyzőkönyve 1720 december 9-éről már felsorolja a nyárádszentlászlói egyházközség ingóságai között ezzel: *Egy skárlát dufla szőnyeg, Szent-Páli Istvánné Horváth Christina collatuma*. Ugyancsak *egy skárlát dufla szőnyeg* néven említi az 1726-iki püspöki vizsgálati jegyzőkönyv is. Kilencven év múlva, 1816 nov. 6 és következő napjain, midőn Körmötzi János püspök a nyárádszentlászlói egyházközségben vizsgálatot tartott, ismét ott találjuk ezt a följegyzést: „*A papi széken egy szép régi török szőnyeg; alól más, régi megrongyolott és hagyott színű szőnyeg. Amazt Szent-Páli Istvánné Horváth Krisztina ajándékozta*. E kettő közül az utóbbi a ma is meglevő, kissé színehagyott piros mezejű szőnyeg, mely még ezelőtt negyedszázaddal is a papi széket díszítette. Nekünk két százados korán kívül annyival is kedvesebb emlékünknél, mert régi patronus-családunk egyik buzgó lelkű nőtagjának emlékét őrzi. Az ajándékozó patrona a nagynevű Petrichevich-Horváth család tagja, a naplóíró III. P. *Horváth* Miklósnak Pókai *Sárosi* Zsuzsától, 1688 április 20-án született leánya volt. Nagyszülői Pókai *Sárosi* János portai követ és maroszéki főkirálybíró, s *Ébeni* Zsuzsa, ott laktak Nyárádszentlászlón. Az ajándékozót valószínűleg ezeknél szerzett kedves emlékei ösztönözhatték arra, hogy a nyárádszentlászlói szép régi templomban, hol a Pókai *Sárosi*aknak 1645-től kezdve több díszes családi széke máig is meg van, ő is szaporítsa családi emlékeit. Az adományozó patrona különben magtalanul halt el szolnok-loboka megyei, kalocsai birtokrészét nagy alapítónk apja Suky László és testvérei örökölték.⁵

Kelemen Lajos.

⁴ Csányi Károly, Csermelyi Sándor és Layer Károly: Erdélyi török szőnyegek kiállításának leíró lajstroma. Budapest, 1914. A 66. lapon.

⁵ Cs. *Sándor Imre*: A széplaki Petrichevich-Horváth család. 11. l.

Itt említjük meg, hogy a szőnyegről *Gál* Ernő VIII. oszt. tanulónk fényképet s erről *Rotaridesz* István VIII. osztályos tanuló szépen sikerült nagyított felvételt készített az egyházi levéltárnak és az Erd. Múz. Régiség-tárának.

KÜLÖNFÉLÉK.

Tanáraink értekezlete. Tanáraink ez évi értekezletüket április 9-én tartották a kollégium dísztermében. Csaknem teljes számmal voltak jelen a tanárok, s jól esett látnunk, hogy a tárgyalásokon elejétől végig a püspök, a fő- és felügyelő gondnok urak és sok meghívott érdeklődő vendég jelen volt. A tárgysorozat különben sok nagyfontosságú kérdést ölelt fel, s a tanácskozás 2 órai megszakítással d. e. 9-től esti 7-ig tartott. A középiskolai reform kérdése volt a tárgysorozat aktuális pontja, mellyel Pap Mózes igazgató és Pálfi Márton tanár előadásában két értekezés foglalkozott. A tárgy természete hozta magával, hogy az ellentétes nézetek és felfogások között egyeztetés és megállapodás nem jöhetett létre. De abban a tudatban volt az értekezlet, hogy a kérdés szőnyegen levő megoldásához sok értékes adattal és szemponttal járulhatott hozzá. Nagy Lajos tanár *A lerajzolás tanítása* címen mélyenjáró tanulmányt olvasott fel, melynek nyomán megerősödött az a meggyőződés, hogy a rajzolásnak a megreformált középiskolában jelentős helyet és szerepet kell juttatni. Dr. Boros György a *nevelő tanárságról* sok finom megjegyzéssel és gondolattal támogatott indítványt terjesztett elő, melyhez az értekezlet elvileg hozzájárult. A tanári karoknak lesz alkalma még e kérdéssel foglalkozni. Végül dr. Kiss Ernő tanár amerikai tanulmányútjáról tartott vetített képekkel tanulságos előadást. Az értekezlet tagjai d. u. 2 órakor a konviktus helyiségében közbédre gyűltek össze, melyen mintegy 50-en vettek részt. Ebéd után a tagok Gál Jenő felügyelő gondnok vezetése alatt tisztelegtek a püspök és Fekete Gábor főgondnok ur előtt, s különösen a családi pótlék ügyére hívták fel figyelmüket.

A vallás- és közoktatásügyi tárca költségvetését a pénzügyi bizottság már letárgyalta. Örvendetes, hogy 159 millió jut már e tárca javadalmazására 600 új tanítói és 100 új óvónői állást szerveznek. Az előadó az egyetemen az orvosi kar és a műegyetem túlzásfoltóságára mutatott rá. Az egyházak segítségére és a lelkesízi jövedelmek kiegészítésére 900,000 K. több kiadást fordítanak. A tárgyalás alkalmával Pap Géza a hazai műtárgyak és műemlékek védelmére kért intézkedést, Zsilinszky a középiskola reformját sürgette, Antal Géza az országos tanári nyugdíjtörvény revíziója iránt érdeklődött Jankovich miniszter válaszában kijelenti, hogy a debreceni és pozsonyi egyetemek felállítása épen azért volt sürgős, hogy az orvosnövendékek egy részét Budapestről az új egyetemekre terelhessék. A műemlékek védelméről legközelebb javaslatot fog előterjeszteni. Tudja, hogy középiskoláink